

СТАНОВИЩЕ

От: Доц. д-р Искра Маринова Пантелеева
Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов
Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление 3.8. Икономика
Научна специалност: Икономика и управление (индустрия)

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в научна област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“ в Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов

Автор на дисертационния труд: Филип Сладжанин Здравкович
Тема на дисертационния труд: Отчитане на корпоративната социална отговорност в банковия сектор в Република Сърбия
Научен ръководител: Проф. д-р Любчо Минчев Варамезов

Основание: Участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №588/04.07.2025 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов и Решение от Първото заседание на Научното жури, проведено на 07.07.2025 г., за изготвяне на становище

I. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 204 страници. Състои се от: заглавна страница (1 стр.), съдържание (2 стр.), въведение (6 стр.), изложение в три глави (185 стр.), заключение (2 стр.) и списък на използваната литература (8 стр.). В основния текст на дисертационния труд са включени 6 бр. таблици и 3 бр. фигури. Библиографията включва 92 бр. литературни източници, всички на латиница.

По вид, обем и в структурно отношение научната разработка е в съответствие с изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд е актуална, с нарастващ интерес към нея в научните среди и банковата бизнес практика. Стремежът да се синтезират достиженията

в икономическата, социалната и екологичната сфера, да придобият публичност, да представят отговорното бизнес поведение, да позиционират субекта като комбиниращ своите основни и допълващи дейности, чрез които да реализират собствени корпоративни цели, обществено значими приоритети и природоопазващи активности се фокусират в корпоративната социална отговорност и в частност – в нейното отчитане в банковия сектор. Проучването на теоретичните постановки и съответните емпирични проявления, апробирането на собствени виждания по оригинален начин и приносните моменти, надграждащи достигнатото научно познание, са още едно доказателство за важността на темата и значимостта на дисертационното съдържание.

В увода са представени основните методологико-методически аспекти на дисертационния труд – обосновка на актуалността на темата и нейния изследователски фокус, формулирани обект и субект, основна цел и задачи; изследователски въпроси, основна и подкрепящи и хипотези; цели, съобразени с хипотезите, методология на изследването, основни източници на информация и ограничения на изследването.

Обект на изследване в дисертационния труд е отчитането на корпоративната социална отговорност (КСО) сред сръбските банки, а **предмет** – въздействието на отчитането на корпоративната социална отговорност върху отношенията със заинтересованите страни и пазарното представяне на сръбските банки. Обектът и предметът са добре формулирани и съответстват на темата и съдържанието на дисертационния труд.

Целта на дисертационния труд е да се оценят обхватът и ефективността на отчитането на КСО сред сръбските банки и да се разбере неговото въздействие върху отношенията със заинтересованите страни и пазарното представяне. За нейното постигане са формулирани **4 изследователски задачи**: да се очертаят регулаторните и институционалните рамки, ръководещи КСО в сръбското банково дело; да се оцени настоящите практики за отчитане на КСО и тяхната прозрачност; да се проучи връзката между дейностите по КСО и банковото представяне, особено по отношение на доверието и инвестициите на заинтересованите страни; и да се идентифицират предизвикателствата и възможностите в рамките на прилагането и отчитането на КСО в сръбския контекст.

Обхватът на изследователския фокус е детайлизиран чрез формулираните **три ключови въпроса**: как се отчитат дейностите по КСО от банките в Сърбия; какво въздействие имат тези дейности върху ангажираността и доверието на заинтересованите страни и как практиките по КСО влияят върху финансовото и пазарното представяне на сръбските банки.

Основната изследователска хипотеза, която се тества в дисертационния труд, е, че прилагането на практиките по КСО в сръбските банки води до повишено доверие и лоялност на заинтересованите страни, което от своя страна влияе положително върху пазарното представяне на банките. Допълнително са формулирани **5 подкрепящи хипотези**. Налице е пряка връзка между основната хипотеза, подкрепящите хипотези и дефинираните изследователски задачи.

Структурата на изложението е логически издържана, позволяваща последователно развиване на изследователските идеи и постигането на приносни моменти.

Първа глава е *теоретична*. В нея е направен цялостен преглед на литературата, теорията и нормативната уредба. Акцентът е върху социалната отговорност и нейното възприемане от гледна точка на етичния императив в бизнеса. Обоснована е необходимостта от социално отговорна дейност на компанията в съвременните условия на база 4 основни и 5 допълнителни причини. Представено е в исторически и еволюционен контекст развитието на концепцията за социално отговорен бизнес, търсейки връзка между теория и практика. Рамкирани са основните характеристики и ключови дефиниции и тълкувания на КСО. Разгледани са ролята на държавата при формирането на КСО, основните стандарти и насоки за корпоративни социални, които могат да стимулират прилагането на отговорни бизнес практики, и значението на корпоративната социална отговорност. Главата завършва с представяне на възможностите за интегриране на КСО в бизнес стратегията и съответните регулаторни рамки, което е важен и изключително актуален аспект, който следва да намери отражение в стратегическите документи и върху съответното мениджърско поведение.

Втора глава е с *практическа насоченост*. В нея дисертантът е разгледал отчитането на КСО в банковия сектор в Сърбия, като е обособил две линии на изследване – банковия сектор, и финансовия и нефинансовия сектор. Въз основа на общата фактология са очертани бизнес ползите от КСО и докладването ѝ в банковия сектор, представени са практиката на КСО и докладването ѝ в банковия сектор на Сърбия.

Трета глава има *емпирично-методологически и емпирично-резултатен характер*. Целта ѝ е да се представят методологическите аспекти на емпиричното изследване – изследователски процес и фундаментални елементи на изследването, изследователски методи и процедури, извадка и анализ на нейния размер, хипотези и цели на изследването, структура на въпросника и интервюто, методологията за анализа на данните. Оформена е резултатната статистика и нейната интерпретация, направен е съответният анализ.

В **заклучението** е направено обобщение на оценката на хипотезите и са очертани някои възможности за бъдещи изследвания.

Общият обем на дисертационния труд съответства на предявените изисквания за научно съчинение от този вид. **Фигурите и таблиците** съдействат за доброто илюстриране на съдържанието. Използвани са разнообразни **методи на научно изследване**, подходящи за теоретичното и емпиричното развитие на изследователските виждания на дисертанта. Проблематиката на дисертационни труд е добре проучена. Дисертантът се е позовал на достатъчен брой **изследователски разработки**.

Стилът на дисертационния труд е научен. **Терминологичният апарат** е подходящо използван и предпоставил постигането на широкообхватно и задълбочено анализиране на проблематиката в теоретичен и практически аспект. **Научната етика** е спазена. **Позоваването** на литературните източници е направено коректно.

По темата на дисертационния труд са представени **6 публикации**, от които 1 статия в съавторство, 3 самостоятелни и 2 съвместни доклада. Отчетени са **38,83 точки** (при минимално изискуеми 30,00 точки). Налице е **изпълнение на минималните национални изисквания** по Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България. В качествено и количествено отношение

публикациите отговарят на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Авторефератът е в обем от 55 страници. В структурно и съдържателно отношение той е добре оформен и отразява достоверно в синтезиран вид основните моменти от дисертационния труд: цел, задачи, обект, предмет, хипотези и подкрепящи хипотези, методически инструментариум, основни акценти от теоретичното и емпиричното изследване, резултати, изводи и предложения. Авторефератът включва справка за основните приноси моменти в дисертационния труд, списък на публикациите по темата на дисертационния труд, справка за изпълнение на минималните национални изисквания във връзка с процедурата за придобиване на ОНС „доктор“, списък на участията в национални и международни научни форуми и декларация за оригиналност и автентичност.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Дисертационният труд представлява обогатено научно изследване. Авторът декларира постигането на следните научни и научно-приложни приноси:

- В резултат на задълбочено проучване на литературни източници са проследени генезисът и еволюцията на КСО, като са адаптирани и емпирично верифицирани международните теории за КСО в банковия сектор в Сърбия.
- Предоставя детайлна диагностика на практиките за КСО в сръбските банки, идентифицирайки ключови слабости като голямото разминаване между висока осведоменост и ниска степен на стратегическо прилагане и формално отчитане.
- Проучени са изследователските виждания, като са анализирани и оценени КСО дейностите и е направена връзка между тяхното прилагане и повишените удовлетвореност на клиентите и служителите, и доверие от страна на заинтересованите страни.
- Предложен е емпирично обоснован и верифициран подход за въвеждане на задължително отчитане на КСО в съответствие с европейските стандарти.

Считам, че формулираните приноси отразяват обогатени и доразвити моменти по тематиката на дисертационния труд. Приемам ги за лично дело на автора.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

По отношение съдържанието и оформлението на дисертационния труд могат да се формулират някои бележки и препоръки, по-конкретно:

- Налице е известна небалансираност между обема на отделните глави (съответно 92, 44 и 49 страници).
- Необходимост от по-добро техническо оформление на определени страници.
- Наличие на определени страници с позоваване не по АРА стил.

Посочените бележки имат уточняващ характер, целят да подобрят качеството на дисертационния труд и имат отношение към отделни негови части. Те не омаловажават неговите достойнства и не поставят под съмнение положителната ми оценка.

Към дисертанта имам следния въпрос: При кой от двата основни аспекти (социален или екологичен) положителните ефекти и последици за банковия сектор и заинтересованите страни имат по-голяма разпознаваемост в Република Сърбия?

V. Обобщено заключение и становище

Въпреки направените бележки, дисертационният труд на тема „**Отчитане на корпоративната социална отговорност в банковия сектор в Република Сърбия**“ притежава нужните качества, представлява завършено научно изследване и показва, че кандидатът е усвоил основните теоретични знания за провеждане на самостоятелни научни проучвания. Дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (чл. 6, ал. 3), Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България (чл. 27, ал. 1 и ал. 2), както и на Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Предвид изложеното дотук, изразявам **положителната си оценка** за представения дисертационен труд и **препоръчвам на Научното жури**, назначено със Заповед №588/04.07.2025 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“, да присъди **единодушно на Филип Сладжанин Здравкович образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“, професионално направление 3.8. Икономика.**

07.07.2025 г.
Свищов

Изготвил становището:
(доц. д-р Искра Пантелеева)